

У курсі “Загального мовознавства” студентами глибоко засвоюється вчення Ф. де Соссюра, що стосується лише понять мови і мовлення, а явище мовленнєвої діяльності розглядається побічно. Але ж саме його розуміння збагачує філологічну ерудицію студентів, допомагає краще усвідомити й інші явища мовної дійсності.

Таким чином, беручи до уваги складність мовознавчих понять, їх еволюцію, різноплановість думок учених, узагальнюючи їх, студентам необхідно дати чітке уявлення про мовленнєву діяльність, її види та значення в сучасній мовознавчій науці, що можливо зробити саме під час вивчення такого складного курсу як “Загальне мовознавство”, використовуючи досягнення сучасного наукового вчення про мовленнєву діяльність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зимняя И.А. Лингвopsиxология речево́й деятельности. – Москва – Воронеж, 2001. – С.45.
2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство.– К.: “Академія”, 1999.– С.50–51.
3. Семчинський С.В. Загальне мовознавство.– К.: “ОКО”, 1996.– С.257–259.
4. Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень.– К.: Вища школа, 1980.– С.27–29.
5. Фердинан де Соссюр. Курс загальної лінгвістики.– К.: Основи, 1998.– С. 19.

УДК 37. 032.: 378. 147: 37. 011. 32

О.І. Гедвілло, І.О. Носова

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТОРСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Як відомо концепція стандарту з трудового навчання ґрунтується на тому, що цей предмет є загальноосвітнім та вимагає розв’язання основних загальноосвітніх завдань, одним з яких є формування творчого відношення до праці [1].

Творче відношення до праці – одна з головних характеристик сучасної людини, як особистості де відображено і мотивацію діяльності, і рівень підготовки до неї, і активність життєвої позиції. Воно виявляється посиленням включення людини до раціоналізації і винахідництва. Відомо, що підвищення продуктивності праці у галузі виробництва можна здійснити за умов застосування нової техніки і технології та провадження наукової організації праці. Виходячи з цього важливим засобом просування вперед стає раціоналізація та винахідництво, за рахунок яких вдається досягти значної економії, підвищення продуктивності праці і рівня якості продукції. Тому формуванню творчого відношення учнівської молоді до праці необхідно приділяти дуже серйозну увагу. І починати це необхідно з перших років навчання учнів у школі. При цьому також треба враховувати, що сформуванню в учнів загальноосвітньої і професійної школи творче відношення до праці зможе тільки такий викладач, котрий сам у достатній мірі підготовлений до цього.

Досвід роботи передових шкіл та численні дослідження вчених-педагогів свідчать про те, що підготовка учнів до творчої праці у процесі навчання в школі цілком можлива.

Як показують дослідження І.І.Смоліна, технічна творча діяльність дітей характеризується тими самими закономірностями, що й творча діяльність дорослих людей, а саме:

- 1) все, що створюється дітьми, незалежно від суспільного значення наслідків праці, є результатом кропіткої напруженої діяльності;
- 2) творча діяльність дітей наближається до творчої діяльності дорослих за значенням у її процесі основних психічних компонентів;
- 3) творча діяльність дітей характеризується тими самими етапами, що й творча діяльність дорослих.

Поряд з цим вивчення наслідків творчої праці учнів показує, що творча діяльність дітей має ряд особливостей.

1. За невеликим винятком вони створюють нові продукти, що не мають суспільного значення.
2. Дитяча технічна творчість має навчальний характер.
3. Низький рівень самостійності.

З наведених особливостей дитячої технічної творчої діяльності видно, що вона можлива лише при систематичному і цілеспрямованому педагогічному керуванні, та вимагає дотримання певних умов: забезпечення організації самостійного здійснення учнями творчих робіт, постановки вчителем творчих завдань, стимулювання учнів до застосування загальнотеоретичних і політехнічних знань та інтелектуальної активності у їх творчій діяльності.

Вирішення даної проблеми, на нашу думку, залежить від використання певної системи трудового навчання. З історії відомо декілька основних систем трудового навчання в тому числі: предметна (речова), операційна, операційно-предметна, предметно-операційна, моторно-тренувальна (система ЦПП), операційно-комплексна тощо.

Аналізуючи відомі системи трудового навчання, можна зробити висновок, що вони мають такий істотний недолік як не забезпечення обов'язкового залучення учнів до творчої діяльності. Вони спрямовані виключно на формування виконавчих функцій працівника. У зв'язку з цим виникла необхідність вивчення вимог до розробки систем творчого навчання. Так було запропоновано ряд нових систем, серед яких значне місце посідає конструкторсько-технологічна система у якій зроблено спробу органічного сполучення виконавчої і творчої діяльності учнів, що у свою чергу передбачає у них наявність конструкторсько-технологічних знань та вмінь. Теоретичні основи для формування цих знань і вмінь можуть бути закладені при вивченні учнями ряду технічних відомостей: конструктивні елементи деталей; технологічні карти, їх складання і читання; принципи конструювання тощо.

Також дослідженнями встановлено, що означені вміння можуть формуватися у ході виконання учнями завдань з внесення деяких змін в конструкції існуючих деталей і технологію їх виготовлення, при цьому ці завдання повинні носити систематичний характер, а за змістом бути поступово ускладненими.

Характеризуючи нині діючу програму трудового навчання для 5–9 класів її головні упорядники: Денисенко Л.І, і Левченко Г.Є (Інститут педагогіки АПН України) відмічають, що вони дотримувалися проектно-технологічного підходу. Зокрема, крім безпосереднього виготовлення виробів, програма передбачає виконання учнями таких проектних робіт: вибір об'єкта проектування, обґрунтування цього вибору, складання ескізу, добір матеріалів, розробку конструкції, вибір технології обробки деталей виробу, їх з'єднання, оздоблення, розробку конструкторської і технологічної документації тощо.

Аналіз літературних джерел показав, що конструювання – творчий процес, під час якого у сфері виробництва створюються креслення оригінальних машин, пристроїв, приладів тощо. При цьому по-різному проявляються здібності різних людей. Як відмічають С.М.Шабалов, В.І.Качнев та інші, по-різному проявляють себе у процесі конструювання й учні [2]. Досвід роботи ряду передових вчителів свідчить, що з елементами конструкторських знань учнів доцільно ознайомлювати поступово, протягом усього періоду навчання в майстернях. Виходячи з цього, а також опираючись на дослідження Д.О.Тхоржевського, визначено доцільну послідовність постановки завдань з конструювання:

1. Пояснення конструкції виробу та його деталей.
2. Встановлення раціональних розмірів виробу або окремих його деталей за кресленням.
3. Конструювання елементів деталі, яких не вистачає у конструкції.
4. Доповнення ланки, якої не вистачає в конструкції.
5. Проектування схематично заданої конструкції.
6. Конструювання виробу за заданими технічними умовами.
7. Конструювання за власним задумом, яке є по суті винахідництвом.

Значно менше розроблені питання методики навчання учнів складанню технології виготовлення виробів. Проте й тут є вже деякий досвід та існує така методика навчання технології:

1. Попереднє планування. Після з'ясування суті технологічного планування учні складають плани обробки деталей, не згадуючи окремих операцій, а лише вказуючи основні етапи роботи.
2. Складання поопераційного плану виготовлення різних виробів.
3. Складання планів обробки, де вказуються необхідні для кожної операції інструменти та устаткування.
4. Нормування трудового процесу.
5. Планування розподілу праці. На цьому етапі практичне завдання дається не окремому учневі, а бригаді або підгрупі.

Результати досліджень дають підстави для ряду методичних рекомендацій. Оскільки у шкільних майстернях учні виготовляють різні деталі, то вчитель на прикладі конкретних деталей має навчити учнів не тільки трудовим прийомам виконання операцій, а й елементам складання технологічних процесів. Проте цей конкретний матеріал повинен бути базою для формування уявлень про загальні правила складання технологічних процесів, які вироблені багаторічною практикою промислових підприємств. Дану проблему можна вирішити, якщо продемонструвати учням зв'язок різних технологічних процесів та розкрити спільне в них.

Проведений аналіз засвідчує, що у трудовому навчанні існують великі потенційні можливості організації творчої діяльності учнів, але вивчення стану навчального процесу показало, що цьому зашкоджують такі фактори: недостатня підготовка вчителів до організації творчої діяльності учнів та відсутність науково-обґрунтованого навчально-методичного забезпечення.

Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року №24 відбулося затвердження Державного стандарту базової і повної середньої освіти. Обговорення стандарту показало, що він був давноочікуваним і його було сприйнято в освітянському просторі досить однозначно. Наступним кроком щодо реалізації Державного стандарту повинна стати розробка нової навчальної програми, яка буде докорінно відрізнитися від усіх попередніх.

Доцільність зміни підходу до змісту трудового навчання школярів пояснюються новими умовами соціально-економічного розвитку України, де існуюча система трудової підготовки вичерпала свої можливості. Зараз відбувається стрімка переорієнтація ціннісних орієнтирів у суспільстві, перебудова системи суспільного виробництва, що відображається відповідними змінами на ринку праці. Тому стає цілком очевидною невідповідність між традиційним змістом трудового навчання і потребами суспільного розвитку. Провідними науковцями України на чолі з В.К.Сидоренко, виявлено такі причини, що викликають незадоволення у суспільстві існуючою системою трудового навчання:

1. недостатню сформованість особистості учня до трудової діяльності у нових соціально-економічних умовах;
2. відрив змісту трудової підготовки від потреб сучасного суспільства та ринку праці, недооцінку сучасних досягнень в галузі техніки та технології;
3. низьку інтелектуальну насиченість змісту предмета, що призвело до уповільнення саморозвитку учнів, а трудове навчання – до розряду другорядних у навчальному плані;
4. надмірну спрямованість трудового навчання на виробниче середовище і применшення інших життєво необхідних сфер господарчої діяльності, надання послуг соціального обслуговування тощо;
5. розрив, який посилюється від класу до класу, між системами загальноосвітньої і трудової підготовки і знецінення її в очах учнів та їхніх батьків;
6. відчуження учнів від процесу реалізації виготовленої ними продукції, що призвело до деформації розуміння цивілізованих соціально-економічних відносин і зсуву в структурі мотивації діяльності школярів;
7. недостатнє використання різноманітних форм організації трудового навчання.

Закономірною реакцією на необхідність переорієнтації і оновлення звичної системи трудового навчання учнів загальноосвітніх шкіл став Державний стандарт освітньої галузі “Технологія”, який передбачає те, що акценти в трудовій підготовці учнівської молоді повинні переміститися від фактично-реалістичного тренувального навчання до формування та розвитку творчої ініціативи, творчого пошуку, інтелектуального наповнення всього змісту трудового навчання, створення реальних умов для реалізації індивідуальних можливостей кожного учня [1].

Виходячи з цього, перед вчителем трудового навчання ставиться мета не лише навчити кожного учня сукупності трудових операцій та прийомів, а формувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін в сучасному техногенному середовищі. Тобто мова повинна йти вже не про звичне для багатьох поколінь трудове навчання, а про початкову технічну освіту як невід’ємний компонент сучасної загальної середньої освіти, про необхідність створення принципово нового навчального предмета технокультурного спрямування. Змістове наповнення нового предмета повинно бути спрямоване на формування уявлень та знань про перетворюючу діяльність людини, яка в сучасних умовах пронизує весь її життєвий простір: побут, розваги, навчання, виробничу сферу, управління. Вона визначає місце людини в природі і суспільстві, рамки її втручання в природні процеси. Центральне місце в знаннях про перетворюючу діяльність повинна зайняти техніка, що забезпечує єдність матеріальної і духовної культури, взаємозв’язок усіх видів культури (трудової, правової, моральної, художньої та ін.), а також зумовлює необхідність виділення універсальної культури, що зв’язує суспільство з середини.

Оновлений зміст трудового навчання забезпечить формування технічної культури та культури праці, необхідних кожній людині у її повсякденному житті, навчальній та трудовій діяльності. Новий за своєю сутністю навчальний предмет дасть можливість відобразити у його змісті технологію не тільки як спосіб практичного перетворення природи та суспільства, суспільних відносин, а й як спосіб формування світу людської культури. Тобто стане можливим подати технологію як цілеспрямовано організований процес трансформації природних об’єктів у світ матеріальної культури суспільства.

Творчу проектно-технологічну діяльність школярів слід розглядати як інтегративний вид діяльності, щодо створення виробів і послуг, що мають об’єктивну чи суб’єктивну новизну і особисту чи суспільну значущість. Під навчальним проектом у даному разі розуміють самостійну завершену творчу роботу, виконану учнями під керівництвом учителя. Важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить вчителю трудового навчання, бо саме від наявності у нього професійних знань та вмій залежить ступінь підготовленості учнівської молоді до роботи у сфері матеріального виробництва [3].

Аналіз навчального процесу у вищих педагогічних закладах свідчить про те, що реалізація нових підходів до трудового навчання вимагає здійснення суттєвих змін, з метою вдосконалення у змісті професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів. Розв’язання даної проблеми, на нашу думку, у свою чергу вимагає вирішення таких завдань: 1) формування у студентів професійно важливих вмій з організації творчої діяльності учнів на уроках трудового навчання; 2) підвищення науковості викладання навчального матеріалу; 3) розвиток мотивації навчання студентів на основі активізації їх пізнавальної діяльності.

Аналіз діючих навчальних планів показав, що взагалі у них закладено забезпечення підготовки майбутніх вчителів до впровадження проектно-технологічного підходу у процес трудового навчання. Так, студенти вивчають дисципліни, що сприяють формуванню як конструкторських знань та вмій (“Нарисна геометрія та креслення”, “Технічна механіка”, “Основи стандартизації та управління якістю продукції”, “Машинознавство” та інші), так і технологічних знань та вмій (“Технологія конструкційних матеріалів”, “Технологія механічної обробки матеріалів”, “Практикум з технології обробки матеріалів”, “Практикум з технології електромонтажних робіт” та інше). Крім того студенти опановують методику організації творчої діяльності учнів (“Методика викладання креслення”, “Технічна творчість учнів” та інші). Але також нами було виявлено, що недостатньо уваги приділяється

використанню конструкторсько-технологічного підходу під час викладання названих дисциплін, який є передумовою використання проектно-технологічного підходу у трудовому навчанні. Це можна пояснити тим, що невизначено змістовні та процесуальні компоненти даного підходу, деякі викладачі не розуміють можливостей предмета у цьому аспекті та не мають методичного забезпечення такої діяльності.

Тому перед науковцями постають завдання спрямовані на виявлення умов, що впливають на реалізацію конструкторсько-технологічного підходу у підготовці майбутніх вчителів трудового навчання та визначення науково-обґрунтованого змісту та методики викладання професійно-орієнтованих та фахових дисциплін на цій основі.

Відповідно до цього на інженерно-технологічному факультеті Херсонського державного університету у 2004 році створено науково-дослідну лабораторію “Методика формування конструкторсько-технологічних знань та вмінь учнівської молоді”. Основними напрямками дослідницької роботи цієї лабораторії визначено:

- аналіз та узагальнення наявного науково-методичного матеріалу з проблеми оптимізації сучасної політехнічної освіти, трудового виховання та формування творчого ставлення до праці у загальноосвітній та вищій школах;
- розробка та впровадження у навчальний процес системи творчих технічних задач для формування у студентів конструкторсько-технологічних знань та вмінь під час вивчення ними дисциплін технічної та методичної спрямованості;
- вибір способів активізації конструкторсько-технологічної діяльності студентів у процесі аудиторних занять, самостійної та гурткової роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дідух В.О., Левченко Г.Є., Сидоренко В.К., Терещук Б.М., Тхоржевський Д.О. Проект Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні і освітня галузь “Технології”. – К.: Генеза, 1997. – 29с.
2. Качнев В.И. Обучение конструированию на уроках труда. – М.: Просвещение, 1976. – 158с.
3. Сидоренко В.К. Проектно-технологічний підхід як основа оновленого змісту трудового навчання школярів //Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №1. – С.2–4.

УДК 37. 046. 16

Л.А. Гончаренко

ДО ПИТАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Глобалізація світу, зміна технологій, перехід до інформаційного середовища, інтернаціоналізація різних сфер людського життя тощо ставлять сьогодні перед суспільством низку нагальних проблем. Однією з них є подолання негативу в стосунках між людьми, які належать до різних расових, етнічних, культурних, релігійних груп.

Пошук вирішення цієї проблеми визначається увагою до питань людей та їх взаємин з іншими в умовах культурного плюралізму.

Українське суспільство сьогодні складається з представників різних народностей, релігійних напрямків, тому для нього особливо актуальною і необхідною є підготовка індивідів до міжкультурного діалогу. Забезпечити таку підготовку має система освіти, яка в свою чергу потребує висококваліфікованих педагогів, які були б здатні доносити до вихованців ідеї полікультурності.

Метою статті є розкриття рівня готовності вчителів до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища.

Проблема готовності педагогів до діяльності в психолого-педагогічній літературі не нова, вона набула важливого значення ще в кінці XIX – на початку XX століття. В різні роки